

DOI: 10.31866/2410-1176.45.2021.247387

УДК 78.011.26:001.891]:[7.07:316.61

**ТВОРЧА ОСОБИСТІТЬ
ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ
ЕСТРАДНОГО МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА**

Сітнікова Інна Петрівна

*Здобувач,**ORCID:0000-0002-6887-034X,**e-mail: sitnikovainna21@gmail.com,**Київський національний університет**культури і мистецтв,**вул. Євгена Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133*

Мета статті — висвітлити теоретико-методологічні аспекти формування та механізми самоорганізації творчої особистості в галузі естрадного музичного мистецтва. Охарактеризувати феномен творчої особистості як об'єкт наукових досліджень у соціологічному, психологічному, навчально-педагогічному, філософському аспектах, а також у контексті мистецтвознавчої науки. Методологія дослідження поєднала типологічний підхід до цілісної особистості фахівця у професійній діяльності та емпіричні дослідження індивідуально-психологічних особливостей творчої особистості. Базовими засадами дослідження є принципи історизму, об'єктивності, детермінізму та системності, всебічності, наступності світоглядності, єдності свідомості та діяльності. Враховуючи поділ цих методів на тріаду (методи теоретичного дослідження, емпіричного дослідження, методи аналізу та інтерпретації отриманих емпіричних даних), було застосовано: метод огляду та аналізу наукової літератури; типологічний метод. Новизна дослідження орієнтована на розмежування понять масової культури, естрадної культури і популярної культури на засадах аксіологічного та акмеологічного аспектів мистецтвознавчої науки, окреслено функційні детермінанти сучасних форм естрадного мистецтва. Підкреслено відмінність категорій «особистість» («індивідуальність») і «творча особистість» («творча індивідуальність»), що є пріоритетним у галузі естрадного музичного мистецтва. Вперше окреслено об'єктивний метод-підхід щодо інтегративності, інтерактивності та відмінності наукових понять «масова культура», «естрадна музична культура», «популярна музика». Висновки. Дослідження естрадного мистецтва як явища масової музичної культури виявило особливості його розвитку в системі духовної культури з урахуванням тих змін, які відбулися в естетичних запитах суспільства, у мистецькому житті. За такого підходу набуває актуальності мистецтвознавчий аналіз естрадного мистецтва, за основу якого взято критерій популярності, духовний та виховний потенціал музичної культури. Обґрунтовуючи закономірності й особливості розвитку різних форм масової музичної культури, доведено, що естетичні ознаки сучасної пісенної естради мають аналогії у класичному мистецтві. Теоретичною основою для такого дослідження стала традиційна для академічного мистецтва методологія аналізу творчості музикантів-виконавців і композиторів, а також дослідження питань психології особистості, специфічних стилістичних і жанрових характеристик, розкриття суспільного контексту й обставин особистого життя й творчості митця.

Ключові слова: культурна ідентичність; творча особистість; національні культурні традиції; естрадне музичне мистецтво; естрадна культура; популярна музика

Вступ

Національна розбудова Української незалежної держави позначила важливість формування геополітичного, соціокультурного і духовного статусу особистості митця і, передусім, в умовах євроінтеграційного спрямування українського суспільства початку ХХІ ст. У цьому контексті важливим постає механізм самоорганізації творчої особистості, проблеми пізнання та самопізнання, творення та самотворення нації засобами музично-естрадного мистецтва, ідентифікації та самоідентичності (Барна, 2006; Горенко, 2017b; Клитин, 1991).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси становлення, самоорганізації й розвитку особистості привертала увагу дослідників філософської проблематики — В. Андрущенко, А. Арсеньєва, М. Бахтіна, Ф. Бекона, М. Бердяєва, В. Бехтерева, І. Бичка, І. Бойченка, М. Култаєва, Е. Муньє, І. Надольного, М. Шіллера. У вітчизняних філософських дослідженнях процес становлення й самоорганізації особистості розглядається з точки зору цілісності й об'єктивності її існування в суспільстві, акцентується увага на сприйнятті нею «картини світу» не лише на основі одиничних уявлень, а й на

розумінні поліфонічності процесів, що відбуваються в соціально-культурному просторі. Філософи розкривають потенціал особистості, процеси становлення, самоорганізації й розвитку її як суб'єкта соціального життя, а також її підготовку до постійного саморозвитку й саморуку (Г. Горак, С. Максимов, І. Ящук). Водночас дослідники звертають увагу переважно на формування культури особистості, орієнтованої на досягнення соціально значущих духовних надбань, вітчизняного й світового досвіду (В. Зінченко, І. Зязюн, О. Соболев) (Данилюк, 2000; Жарков, 2003).

Теоретичним підґрунтям вищезазначених аспектів є праці представників культурної антропології (Ф. Боас, Л. Леві-Брюль, К. Леві-Стросс, Б. Малиновський, М. Мосс, М. Мід, М. Салінс, Е. Сервіс, Дж. Стюард, А. Редкліф-Браун, Б. Рун, Е. Тайлор, Л. Уайт, Дж. Фрейзер), а також семіотичного підходу (Чарльз Сандерс Пірс, Фердинанд де Соссюра, Луї Єльмслев, Чарльз Морріс), широко впровадженого представниками тартусько-московської школи (Ю. Лотман, В. Іванов, Б. Успенський, В. Топоров та ін.). У наукових розвідках сучасну пісенну естраду охарактеризовано як культурно-мистецьку систему, яка об'єднує знаки-сенси-інформацію-змістовний контент (Васюрина, 1996; Клитин, 1990; Мамбетов, 2007). Дослідження з проблем герменевтики і феноменології (Г.-Г. Гадамер, Е. Гуссерль, М. Дюфрен, М. Мерло-Понті, М. Хайдегер), семіотики й структуралізму (К. Бремен, Я. Морріс, М. Ріффатер, Фердинанд де Соссюр, Ц. Тодоров, Р. Якобсон), постструктуралізму (Р. Барт, Х. Блум, Ж. Бодріар, Ж. Дельоз, Ж. Дерріда, Ю. Крістева, Ж.-Ф. Ліотар, М. Фуко) уможливають аналіз процесів обміну культурно-мистецькою інформацією у креативному комунікативному просторі естрадного мистецтва та шоу-бізнесу початку ХХІ ст. Питання впливу інформаційно-технологічних засобів на культурно-мистецьку сферу висвітлено з урахуванням наукових розвідок О. Александрової, В. Гончарової, Ю. Калініна, Н. Шаталової та інших. Аналіз праць вітчизняних дослідників другої половини ХХ–ХХІ ст., присвячених особливостям експресивно-комунікативної природи музики (Л. Мазеля, В. Холопової, Т. Чередніченко) та, передусім, феномену української національної музичної мови, семантики (Л. Гнатюк, О. Козаренко, Л. Корній), пов'язана з виявленням жанрово-стилістичних особливостей в царині сучасного естрадного мистецтва України (А. Васютина, А. Данилюк, А. Жарков, М. Мозговий, О. Мозгова, Н. Фоломєєва) (Горенко, 2017а; Клитин, 1991; Мамбетов, 2007; Сітнікова, 2018).

Актуальність обраної теми визначається загальнокультурною проблемою взаємовпливу професійної діяльності митця (автора, виконавця, продюсера, режисера) і творчого середовища не лише в історико-культурному вимірі, але й на рівні творчих осередків, професійних музичних колективів, концертних і навчальних мистецьких закладів. Такий підхід дає можливість усвідомити роль і значення творчої особистості в розвитку національних культурних традицій та надбань.

Новизна дослідження. Вперше доведено, що на формування творчої особистості, її індивідуальних якостей впливає специфіка соціальної спільноти, членом якої є особистість. Окреслено загальну характеристику типів соціальних спільнот та їхній вплив на індивідуальність особистості. За цим критерієм можливо виділити три групи соціальних спільнот: номінальні, сумативні, органічні — залежно від ступеня активної участі особистості у їх творенні, функціонуванні, розвитку, саморозвитку, ідентифікації. Визначено розмежування понять масової культури, естрадної культури і популярної культури на засадах аксіологічного та акмеологічного аспектів мистецтвознавчої науки, а також функційні детермінанти сучасних форм естрадного мистецтва України. Вперше окреслено об'єктивний метод-підхід щодо інтегративності, інтерактивності та відмінності наукових понять «масова культура», «естрадна музична культура», «популярна музика».

Мета статті

Мета статті — висвітлити теоретико-методологічні аспекти формування та механізми самоорганізації творчої особистості в галузі естрадного музичного мистецтва. Охарактеризувати феномен творчої особистості як об'єкт наукових досліджень у соціологічному, психологічному, навчально-педагогічному, філософському аспектах, а також у контексті мистецтвознавчої науки.

Виклад матеріалу дослідження

Тему самоорганізації творчої особистості не можливо висвітлити без вивчення етапів становлення й розвитку української естради та узагальнення теоретико-методологічних аспектів цієї проблеми. Досліджували вказане питання фахівці різних мистецьких та освітніх галузей — Б. Ажнюк, Л. Архімович, Я. Гоян, Л. Горенко, Б. Гнидь, В. Качкан, В. Корнійчук, А. Лашенко, Л. Зоценко, Л. Мороз, В. Ро-

жок та багато інших. У низці досліджень соціологічного, культурологічного, психологічного, педагогічного, культурологічного та мистецтвознавчого спрямування — автори Д. Бабич, А. Жебровська, І. Лепша, Н. Попович, В. Рожок, О. Сапожнік, В. Чепеленко — охарактеризовано окремі етапи розвитку музичного естрадного мистецтва України впродовж ХХ ст.; особливості функціонування естрадної пісні досліджували мистецтвознавці М. Вишневецька, Я. Левчук, В. Плахотнюк, В. Токарев, Ю. Трунез, О. Шевченко та інші. Особливості естради як мистецтва набули значення у працях О. Бережної, Н. Барна, А. Жаркова, В. Матушенка, Т. Нечаєнко, Ю. Реви, О. Сапожніка; музична індустрія та інформаційний простір висвітлено у працях С. Клітіна, О. Коверзи, С. Мамбетова, Ю. Реви, В. Солодовника, В. Чепеленко), проблеми формування масової естрадної культури висвітлено у працях вітчизняних та українських дослідників ХХ – початку ХХІ ст. (А. Васютина, Л. Горенко, В. Матушенко, М. Мозговий, О. Мозгова, Б. Сюта та інші) (Коверза, 2015; Мозговий, 2008, с. 22; Матушенко, 2016, с. 167-178).

Новітній напрям у дослідженні творчої особистості в галузі вокального мистецтва української естради як персонологія було визначено у працях Конвалюк У. В., а також обґрунтовано термін «персоносфера української пісенної естради» (Конвалюк, 2020, с. 15-18). Теоретичні праці дослідників проблем персонології (Є. Старовойтенко); масової та популярної культури, естради, шоу-бізнесу (О. Костіна, В. Откидач, В. Плахотнюк, Т. Полянський, Т. Рябуха, В. Тормахова), рок-музики (Л. Васильєва, Н. Ліва, В. Откидач, Н. Саркітов), авторської пісні (П. Картавий, О. Різник), мистецтва джазу (С. Амірханова, О. Воропаєва, О. Строкова, Ф. Шак), джаз у музичній культурі України (В. Романко, З. Рось) стали фундаментом сучасних наукових досліджень у цій галузі. У роботах В. Антонюк, М. Мозгового, О. Колубаєва, Л. Прохорової розглядається історія української вокальної школи та естради. Праці І. Бобула, Н. Гребенюк, Н. Дрожжиної, Ю. Капустіна, О. Катрич, Н. Корихалової, Д. Мечика, В. Москаленка, В. Олендарьова, Т. Самаї висвітлюють питання виконавської майстерності та інтерпретації музики естрадними співаками. Творчій діяльності зірок української естради присвячено праці М. Бакая, В. Добржанського, О. Кузьменко, М. Міщенко, О. Мозгової, І. Лепші, А. Палійчук, В. Перкун, М. Поплавського, А. Рудницької, К. Скрябіна, І. Філіпенко, М. Щербатих. Проте персоналістичний дискурс української естради залишається науковою проблемою, яка потребує подальшого дослідження.

Феномен особистості як об'єкт наукових досліджень здебільшого фігурував у соціологічному, психологічному, навчально-педагогічному, філософському аспектах й недостатньо в контексті мистецтвознавчої науки, Враховуючи вищезазначене, методологічною і теоретичною основою цієї теми дослідження можуть стати: типологічний підхід до опису цілісної особистості фахівця у професійній діяльності в межах типологічного підходу (С.Л. Ареф'єв, Н.Н. Богомолова, М.А. Дмитрієва, О.Т. Мельников, Н.Н. Обозов, Г.В. Сидоренко, Ю.Н. Ємельянов); емпіричні дослідження індивідуально-психологічних особливостей особистості, а також цілого комплексу професійно важливих якостей, їхнього взаємозв'язку і взаємовпливу в процесі професійної діяльності (Г.С. Абрамова, А.А. Деркач Є.А. Клімова, Н.Н. Обозов, А.П. Ситников); новітні дослідження в галузі вітчизняної юридичної психології щодо вивчення професійної діяльності практичних психологів (О.М. Бандурка, С.Є. Борисова, С.П. Бочарова, О.В. Землянська, Л.І. Мороз, В.С. Медведєв, О.М. Столяренко), а також мистецтвознавчі дослідження (В.Г. Антонюк, В.А. Бітаєв, Ю.П. Богущкий, Л.І. Горенко, С.М. Волков, В.М. Шейко).

Відповідно, методологічними засадами такого дослідження є принципи історизму, об'єктивності, детермінізму та системності, всебічності, наступності світоглядності, єдності свідомості та діяльності. Ці методи поділяються на три групи: методи теоретичного дослідження, методи емпіричного дослідження, методи аналізу та інтерпретації отриманих емпіричних даних. До вищезазначених методів належать такі: метод огляду та аналізу наукової літератури та типологічний метод (дозволили сформувати джерельну базу досліджуваного явища та здійснити аналіз джерел і літератури за темою, виявити подібність та різницю серед сукупності досліджуваних явищ, здійснити пошук надійних засобів її ідентифікації, стійких сполучень властивостей явищ у системі змінних, їх угруповання за допомогою ідеалізованої узагальненої моделі); філософсько-українознавчий метод (дозволив наповнити поняття «творчої особистості» українознавчим змістом та сконструювати модель особистості сучасного українця у філософії українознавства та мистецтвознавства); метод аналізу і синтезу (дозволив здійснити аналіз українознавчої філософської традиції у сфері проблем творчої особистості; дослідити сутність та особливості розвитку творчого потенціалу особистості); метод вивчення передового досвіду (дозволив розкрити шляхи формування творчої особистості та подати рекомендації щодо виховання національно свідомої особистості в умовах українського інформаційного суспільства ХХІ ст.) (Горенко, 2017а; Клитин, 1991, с. 15-18; Мамбетов, 2007; Сапожнік, 2000, с. 57-58).

Внаслідок недостатньої методологічної розробленості питань щодо «особистості» і «творчої, мистецької особистості» у сфері гуманітарних наук, шляхи вирішення цієї проблеми залишаються неефективними, тому саме методологія українознавчої науки здатна забезпечити загальні фундаментальні засади для розгляду головних понять «духовність особистості» та «творча, мистецька особистість» як комплексної проблеми різногалузевих наук при пріоритеті українознавчо-філософського підходу. Створення подібної українознавчої методології стає завданням філософії формування й виховання мистецької особистості (освіти, науки, культури і мистецтва), які є складником соціальної філософії, історії та теорії філософії й розглядають естетичне виховання на метатеоретичному рівні, де психологія й педагогіка виховання створюють теоретико-методологічні основи навчально-виховного процесу, а мистецтвознавча наука формує індивідуальність творчої особистості. Саме українознавство, як філософсько-інтегративна наука, парадигма синкретичного мислення, покликане дати відповідь на сукупність питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та формами буття українства, розкрити його внутрішню єдність, а також чинники його формування, цілісності, безперервності в історичному контексті, підстави та способи трансмісії національної свідомості, культури, державності, перспективи розвитку України та українства як феномену у світовому часопросторі. Нині українознавство перебуває на шляху від об'єктно орієнтованої сукупності міждисциплінарних досліджень до окремої мистецтвознавчої науки, яка має свій предмет і об'єкт, мету і завдання дослідження, філософську систему теоретико-методологічного інструментарію (Горенко, 2017а, с. 59-60; Горенко, 2017б, с. 65-69; Кузик, 2008; Матушенко, 2016, с. 134-136). Такий українознавчий підхід надає можливість об'єктивно визначити цілісну модель особистості українця, яка є наскрізним концептом і об'єднує всі проблеми українознавства як науки та навчальної дисципліни. Ці висновки важливі для характеристики всіх сфер життєтворення в умовах сучасної України XXI століття, зокрема в царині естрадного мистецтва.

До основних понять, які входять у структуру предметного поля українознавства, також належать категорії: «особистість» («індивідуальність») і «творча особистість» («творча індивідуальність»). Водночас центральне місце в предметному полі українознавства посідає українськість як системо-творчий чинник буття українського народу та його національної культури. Поняття «українська людина» є наскрізним концептом, що з'єднує всі проблемні сфери українознавства. Тобто, українська людина розглядається як носій українськості, самобутніх традицій, творець і транслятор української національної ментальності, духовності, культури і мистецтва. Крім того, актуальність дослідження щодо процесу формування творчої особистості в українознавчо-філософському аспекті полягає у відтворенні історичної справедливості та наукової об'єктивності стосовно визначення ролі особистості (автора, виконавця, продюсера, режисера) у процесі розбудови незалежної Української держави та національної культури і мистецтва, сучасних форм шоу-бізнесу, концертно-видовищних проєктів (фестивалів і конкурсів, радіо і телепрограм). Науково-дослідні матеріали засвідчують високий ідейний рівень національно-державного статусу українських митців, їхню самобутність та значний вплив мови, національної культури, ментальності, історії на процес формування особистості. Це дає підстави стверджувати, що в українському суспільстві існують глибокі та давні культурні традиції, гідні продовження та розвитку в умовах сьогодення.

Водночас методологічне забезпечення й філософсько-змістовне наповнення категорій «самопізнання, самотворення й самоорганізація особистості» та «самопізнання, самотворення й самоорганізація індивідуальності» передбачає посилення у змісті людинознавчого чинника, створення методик на засадах взаємодії пізнавального інтересу, рефлексії та забезпечення педагогічного завдання й результату, а також мистецтвознавчого пізнання (Горенко, 2017б, с. 68-69; Матушенко, 2016, с. 34-37; Солодовник, 2006). З метою з'ясування проблеми особистості як індивідуальності (творчої особистості як творчої індивідуальності) є необхідність порівняти поняття «індивідуальність» з поняттям «особистість», оскільки індивідуальність існує поруч з особистістю як одна з її властивостей і водночас виступає як істотна характеристика типу конкретної особистості, виражаючи спосіб її буття як суб'єкта самостійної діяльності; індивідуальність як особистість створює власний обрис (стиль, образ, манеру), є носієм своїх вчинків та дій. Якщо людський індивід не може стати особистістю, не засвоївши своєї соціальної суті, то особистість не може знайти своє самостійне буття, не ставши індивідуальністю. Таким чином, особистість індивідуальна за своєю суттю та індивідуальна за способом свого існування — вона являє собою єдність соціального та індивідуального. Відповідно, творча особистість і творча індивідуальність не лише взаємопов'язані, але й взаємообумовлені, тому формування особистісних якостей людини перебуває в тісному зв'язку з його індивідуальною само-свідомістю.

Поняття «творча індивідуальність», як зазначалося вище, не збігається з поняттям «творча особистість». Якщо поняття «особистість» характеризує людину з точки зору її соціальної обумовленості, соціального вираження, вказуючи на її соціальні позиції й орієнтації, то поняття «індивідуальність» розкриває форму, спосіб її буття. Саме на цьому шляху намагався знайти розмежування між зазначеними поняттями Ф. Гегель (1770–1831), який писав, що особистість є головним визначенням права, вона набуває наявного буття переважно власності, але байдужа до конкретного визначення «живого духу», з яким має справу індивідуальність (Скрипник, 2005, с. 145-149; Фоломєєва, 2007; Чепеленко, 1997). Отже, індивідуальність — одна з визначальних властивостей особистості, її суттєва характеристика, яка визначається за формою та способом буття людини як суб'єкта свідомої діяльності. Особистість становить єдність соціального та індивідуального, суть її існування. Вона являє собою цілісну, індивідуалізовану систему соціально значущих якостей людини (інтересів, потреб, здібностей, можливостей, талантів, проявів), що формуються у процесі конкретно-історичних видів діяльності умовами суспільного життя. В процесі життєдіяльності, практичної діяльності людини соціальне й духовне поєднуються, відбувається самореалізація й самоутвердження особистості, її соціалізація, що водночас є її індивідуалізацією, індивідуальною формою привласнення суспільних відносин. Розвиток творчої особистості, розкриття творчої індивідуальності — це розвиток загальносуспільного в індивідуальному й через індивідуальне, зростання багатства й різноманітності духовного світу, розвиток її ініціативи та творчих здібностей. Особистість реалізує себе тільки у зв'язках з іншою особистістю в процесі суспільної діяльності; тим, на скільки збігаються її інтереси з інтересами інших особистостей і суспільства, визначається рівень її розвитку. Так, індивідуалізація перетворюється на чинник всебічного розвитку особистості. За таких умов суспільство може сприяти її розвитку, але й саме розвиватися лише тоді, коли особистість виступає одночасно і як законодавець, і як виконавець, і як творець суспільства та культурно-мистецьких цінностей.

Безперечно, формування особистості визначається історично даною системою суспільних відносин, культурою певної епохи, яку особистість поступово засвоює в процесі суспільної життєдіяльності. Щодо індивідуалізації людини, то, як зазначають вітчизняні дослідники, її вирішальною умовою «є її соціалізація — прилучення людини до соціального шляхом прийняття в себе й перетворення на свій життєвий світ, відповідно до можливостей і вимог індивідуальних рис, здобутків соціального досвіду в найширшому його розумінні» (Горенко, 2017b, с. 65-69; Рева, 2006, с. 142-145]. «Саме соціалізація, здійснювана через наслідування, навчання, через дію усієї системи виховання й освіти, — саме соціалізація уможливорює індивідуалізацію» (Данилюк, 2000, с. 15-17; Мозговий, 2008, с. 23-25).

На формування творчої особистості, специфіку її індивідуальних якостей впливає специфіка соціальної спільноти, членом якої є особистість. В цьому контексті важливим є характеристика типів соціальних спільнот і те, як вони впливають на індивідуальність особистості. Найбільш актуальною, з точки зору впливу соціальної спільноти на особистість, є їх диференціація й типізація з позицій характерності їх зв'язків з індивідом. Очевидно, за цим критерієм можливо виділити три групи спільнот. Отже, соціальні спільноти поділяються на номінальні, сумативні, органічні залежно від ступеня активності людини в їхньому творенні, функціонуванні, розвитку, саморозвитку, ідентифікації. Безперечно, творча особистість є головним об'єктом і суб'єктом активної життєдіяльності сучасного культурно-інформаційного простору України початку XXI ст., передусім, в галузі естрадного мистецтва. Сучасне естрадне мистецтво є багатогранним явищем, воно виконує яскраво виражену компенсаторну функцію, що здійснюється шляхом тісної взаємодії між автором і виконавцем, продюсером і виконавцем як ретрансляторами естетичного продукту. Своєрідність сучасної масової музичної естради полягає в її функціональності як специфічному способі духовного осягнення й емоційно-образного відображення сучасного світу, а отже, як засобу культивування художнього мислення. Мистецтвознавчі аспекти феномена масовості естрадного мистецтва (культури, галузі, жанру, стилю, напряму) спирається на антропологічний підхід, який дає змогу розширити історико-культурний сенс і зміст досліджуваного явища, екстраполюючи на нього способи й типи особистісного мислення, індивідуальної психології, сприйняття художнього твору. Такий підхід спростовує поширене в сучасних соціологічних дослідженнях твердження, що зі зниженням популярності академічних форм класичного музичного мистецтва, яке сьогодні мало приваблює молодь, постала реальна загроза поширення такої форми молодіжної субкультури, яка не ґрунтуватиметься на загальнолюдських цінностях, не спиратиметься на духовні цінності свого народу.

Необхідно розмежовувати поняття масової культури, естрадної культури і популярної культури. Так, українські дослідники (Л. Горенко, О. Гриценко, А. Лашенко, І. Ляшенко, М. Мозговий, О. Мозго-

ва, В. Рожок, М. Степаненко та інші) серед ознак популярної культури розглядають культуру масового попиту, хоча й не ототожнюють цих понять. На їхню думку, відмінність між популярною культурою, елітарною та народною культурою криється не в якості, а в типах взаємодії між творцями та споживачами, аудиторією. Масова культура спирається на економічний базис, має яскраво виражену комерційну спрямованість («головна мета функціонування культурної індустрії») та масове виробництво на індустріальному рівні. Усі ці ознаки не властиві популярній культурі.

Масова культура (або: маскульт, маскультура, поп-культура, популярна культура) — культура, популярна серед широких верств населення в конкретному суспільстві та переважно комерційно успішна, елементи якої містяться в усіх сферах соціокультурного буття людини. Вона концептуально контрастує з «елітарною культурою». Термін «масова культура» у загальноприйнятому культурологічному значенні, вперше застосував 1941 року німецький філософ і соціолог Макс Горкгаймер (Хоркгаймер; 1895–1973) у праці з відповідною назвою «Мистецтво і масова культура» (1965 р.). Пізніше у США з'явилася скорочена назва «маскульт» (англ. *Masskult*), яке ввів у науковий обіг американський філософ Джон де Макдональд (1916–1986). Тому поняття «попкультура» фактично є аналогом масової культури в широкому та вузькому розуміннях. Відповідно, популярна музика — це музика, яка поширюється серед широкої аудиторії за допомогою музичної індустрії. Носіями попкультури, творцями, виконавцями й слухачами (споживачами) можуть бути люди, які мають незначну музичну підготовку. Оригінальне застосування терміна «популярна музика» стосується періоду 1880-х років у Сполучених Штатах Америки. Хоча популярну музику іноді називають «поп-музикою», але ці два терміни не є взаємозамінними. Популярна музика — загальний термін для найрізноманітніших жанрів музики, які задовольняють населення, водночас поп-музика зазвичай належить до певного музичного жанру. Як наприклад, популярні музичні твори (вокальні, інструментальні чи вокально-інструментальні) мають мелодії (лейтмотиви), що легко співаються. Структура популярної пісні зазвичай включає повтор розділів, при цьому вірші і приспів (або приспів) повторюються упродовж всієї пісні. З 2000-х років, завдяки цифровим технологіям музичні твори стали інтенсивно поширюватися мережею «Інтернет». Завдяки поєднанню різних музичних жанрів створюються нові популярні музичні форми, що відображають ідеали світової культури.

А вже «естрада» (від фр. *estrade*, «*номісм*») вважається терміном радянської фразеології в мистецтвознавстві, який поряд з терміном «художня самодіяльність» застосовувався на означення офіційного шоу-бізнесу з урахуванням офіційного радянського способу життя та офіційної радянської культури, політики та ідеології. Передусім, «естрада» — це різновид особливого сценічного мистецтва та мистецтвознавче поняття для певних пов'язаних сутностей, тому розглядається як окремий жанр і синтез жанрів, а саме: спів, танець, оригінальний виступ, клоунада, циркове мистецтво, ілюзії. Тому в теоретичній і практичній інтерпретації це «концертно-видовищні виступи» — драматичне мистецтво та легка популярна або академічна музика. Термін «естрада» не є міжнародним і однозначним. Поняття «естрада» існувало як за часів колишнього СРСР, так існує на пострадянському просторі й дотепер. Термін виник у мистецтвознавстві на межі XIX–XX ст. і об'єднав всі види жанрів, що легко сприймаються. Видатний радянський драматург і сценарист Володимир Захарович Масс (1896–1979), підкреслюючи значення комічного на естраді, стверджував, що «...естрада призначена для тисяч людей, спраглих веселощів, і з цим не можна не рахуватися. Естрадне мистецтво має задовольняти їхню природну потребу сміху, живого й гострого жарту і разом з тим виховувати глядача. Розважаючи, повчати». З ім'ям Володимира Маса пов'язана ціла епохи радянської естради: конференси, мініатюри та сценки, п'єси для Аркадія Райкіна, відомого дуэта Миронової й Менаккера, Тимошенка і Березіна, Мірова і Дарського (потім Мірова і Новицького), пісні у виконанні Леоніда Утьосова — це тогочасні естрадні кумири, які постали завдяки оригінальним текстам В.З. Маса. Розпочинаючи від середини 1980-х рр., термін «шоу-бізнес» замінив поняття «естрада», коли терміни «радянська естрада», «естрадне мистецтво» вже не могли увібрати увесь спектр жанрів, культурно-розважальних заходів, індустрії розваг, звукозапису, відеопродукції, фестивалів, конкурсів, різноманітних шоу. А з падінням «залізної завіси» поширилися західні форми субкультури та андеграунд.

Естраду традиційно визначають як вид мистецтва, що охоплює музичні (пісня, інструментальна п'єса), хореографічні (танцювальна мініатюра), театральні (інтермедія, скетч, фейлетон) та циркові (жонглювання, еквілібристика, акробатика, дресирування) жанри (Кузик, 2008; Горенко, 2017а; Кли-тин, 1991, с. 15-18; Мозговий, 2008; Сітнікова, 2018). На основі сценічної практики здійснювалося розмежування головних складових, які зберігають суттєві взаємозв'язки (аж до створення синтетичного дійства — шоу та шоу-бізнесу). Так, відомий режисер, мистецтвознавець, педагог і засновник

жанру масових видовищ, проф. І.Г. Шароєв (1930–2000) визначає естраду як особливий вид мистецтва, що поєднує майже всі просторово-часові мистецтва й доводить його багатогранність (Горенко, 2017b; Матушенко, 2016, с. 156; Фоломєєва, 2007; Чепеленко, 1997). Сучасне розуміння естради ґрунтується, по-перше, на локалізації звичайного місця виступів музикантів, співаків та ін. По-друге, у ньому деталізується вид виконавського мистецтва як представлення публіці невеликих музичних (музично-драматичних) творів, тобто переважно малих форм. Також це поняття включає централізовану систему організації концертно-видовищних виступів, а також стосується професійної артистичної спільноти в цілому. Зазвичай естрадне мистецтво відносять до т.зв. «легкого жанру», оскільки його основною функцією є створення атмосфери психологічного відпочинку масового глядача та слухача. Тому й донині вживається вираз «легка музика» головним чином стосовно жанру естрадної пісні. Водночас значимо, що диференціювання музики на «легку» та «серйозну» було запроваджено в колишньому Радянському Союзі в 40-і роки ХХ століття. Вважалося, що джаз, естрадно-оркестрові п'єси, пісні, біт-музика, оперета належать до «легкої» музики, тоді як академічні жанри (опера, балет, симфонічні та камерно-інструментальні твори, хори) до «серйозної» (Жарков, 2003, с. 178-179; Саркітов, 1988, с. 56; Інформцентр з питань культури та мистецтва, 2005, с. 15-17; Шароєв, 1986, с. 234).

Висновки

Таким чином, питання формування, самоорганізації й розвитку творчої особистості цілісно пов'язані із соціальними функціями естрадного музичного мистецтва, до яких належать: суспільно-адаптивна, пізнавально-комунікативна, художньо-естетична, інформаційна, виховна, розважальна. Крім того, саме творча особистість (митець, автор-виконавець, продюсер, режисер і звукорежисер) забезпечує аксіологічну характеристику (функцію) естрадного мистецтва, яка відображає якісний стан національної культури і, передусім, музичної індустрії. Аксіологічна функція є завершальним етапом усіх аналітично-інтерпретаційних аспектів, адже оцінити будь-яке музичне (мистецьке, художнє, естрадне) явище означає встановити його художню цінність. Водночас акмеологічна функція (характеристика) доповнює, посилює зміст і форму сучасного естрадного мистецтва та роль творчої особистості в цьому процесі. Отже, дослідження естрадного мистецтва як явища масової музичної культури виявило особливості його розвитку в системі духовної культури з урахуванням тих змін, які відбулися в естетичних запитах суспільства, у мистецькому житті. За такого підходу набуває актуальності мистецтвознавчий аналіз естрадного мистецтва, за основу якого взято критерій популярності, духовний та виховний потенціал музичної культури. Обґрунтовуючи закономірності й особливості розвитку різних форм масової музичної культури, можна стверджувати, що естетичні ознаки сучасної пісенної естради мають аналоги в класичному мистецтві.

У подальших дослідженнях передбачено синергетичне поєднання академічної та естрадної музичної культури на сучасному етапі їх розвитку. Теоретичною основою для такого дослідження є традиційна для академічного мистецтва методологія аналізу творчості музикантів-виконавців і композиторів зі зверненням до питань психології особистості, специфічних стилістичних і жанрових характеристик, розкриття суспільного контексту й обставин особистого життя й творчості митця.

Список використаних джерел

- Барна, Н. В. (2006). Іміджмейкерство як різновид мистецької діяльності в аспекті масової культури. *Мистецтвознавчі записки*, 10, 136-141.
- Васюріна, А. О. (1996). *Соціально-естетичний аналіз масової музичної культури* [Автореферат дисертації кандидата філософських наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка].
- Горенко, Л. І. (2017а, 22 серпня). Естрадне мистецтво України в системі європейського простору ХХІ століття (до 25-річчя заснування творчої спілки «Асоціація діячів естрадного мистецтва України»). В *Культура у становленні незалежності Української держави*, Матеріали науково-теоретичної конференції, м. Київ (с. 59-64).
- Горенко, Л. І. (2017b, 5-7 грудня). Стратегія і тактика продюсерської діяльності в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: євроінтеграційні виміри та національні традиції. В *Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття: виклики та концепції сьогодення*, Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ (с. 64-70). НАКККіМ.

- Данилюк, А. І. (2000). *Масова культура в контексті демократичних перетворень ХХ століття* [Автореферат дисертації кандидата філософських наук, Київський університет імені Тараса Шевченка].
- Жарков, А. Д. (2003). *Соціально-культурні основи естрадного мистецтва: історія, теорія, технологія*. МГУКІ. Інформцентр з питань культури та мистецтва. (2005). *Український шоу-бізнес: сучасний стан і перспективи розвитку (оглядова довідка за матеріалами преси)*. Національна парламентська бібліотека України.
- Клитин, С. С. (1990). Эстрада и научно-технический прогресс. В *Овладевая театральную профессию: Проблемы комплексного воспитания и обучения* (с. 81-86). Прометей.
- Клитин, С. С. (1991). «Золотой век» европейской эстрады (исторический и теоретический анализ) [Автореферат диссертации доктора искусствоведения, ВНИИ искусствознания].
- Коверза О. (2015). Становлення джазового мистецтва як феномену музичної культури 20–30-х рр. ХХ століття в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 14, 87-93.
- Конвалюк, У. В. (2020). *Персоналогічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-х років ХХ – початку ХХІ століть* [Автореферат дисертації кандидата мистецтвознавства, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника].
- Кузик, В. (2008). Естрадна музика. В І. Сікорська & Н. Костюк (Ред.), *Українська музична енциклопедія* (Т. 2; с. 41-42). Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України імені М. Т. Рильського.
- Мамбетов, С. (2007). Вплив телебачення і радіо на розвиток естрадної культури. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 3, 126-129.
- Матушенко, В. Б. (2016). *Розвиток естрадного мистецтва*. НАКККіМ.
- Мозговий, М. П. (2008). Українська естрадна музика: особливості масового впливу. *Музичне мистецтво*, 8, 21-29.
- Рева, Ю. А. (2006). Естрадне мистецтво в соціокультурному процесі. *Мистецтвознавчі записки*, 10, 141-149.
- Сапожник, О. В. (2000). *Сучасна популярна естрадна музика*. ДАКККіМ.
- Саркитов, Н. Д. (1988). Рок-музика и национальная культура. *Культурно-просветительская работа*, 11, 56-58.
- Сітнікова, І. П. (2018). Реклама як транскультурний феномен комунікативної культури: історико-теоретичний аспект. В О. Є. Чебанова (Ред.), *Проблеми соціокультурного розвитку й художнього дискурсу в аспекті комунікаційних процесів і зв'язків* (с. 16-25). Київський міжнародний університет.
- Скрипник, Г. (Ред.). (2005). *Українська культура в контексті світових глобалізаційних процесів*. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України.
- Солодовник, В. (2006, 25–26 травня). Музична індустрія та інформаційний простір України. В *Україна – Світ: від культурної своєрідності до спорідненості культур*, Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ (Ч. 1; с. 122-129). ДАКККіМ.
- Фоломєєва, Н. А. (2007, 22–23 листопада). Перспективи естрадно-вокального мистецтва у сучасному художньо-освітньому просторі України. В *Художньо-освітній простір України в контексті новітньої історії*, Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Київ (с. 67-69). Український центр культурних досліджень.
- Чепеленко, В. В. (1997). Про відтворення національних елементів в українській естраді 20–70-х рр. ХХ ст. *Культура України*, 4, 183-187.
- Шароев, І. Г. (1986). *Режисура естради і масових уявлень*. Освіта.

References

- Barna, N. (2006). Imidzhmeikerstvo yak Riznovyd Mystetskoї Diialnosti v Aspekti Masovoi Kultury [Image-making as a Kind of Artistic Activity in the Aspect of Mass Culture]. *Mystetstvoznavchi Zapysky [Notes on Art Criticism]*, 10, 136-141 [in Ukrainian].
- Chepelenko, V. (1997). Pro Vidtvorennia Natsionalnykh Elementiv v Ukrainskii Estradi 20-70-kh rr. XX st. [On the Reproduction of National Elements in the Ukrainian Stage of the 1920s-1970s]. *Kultura Ukrainy [Culture of Ukraine]*, 4, 183-187 [in Ukrainian].
- Danyliuk, A. (2000). Masova Kultura v Konteksti Demokratychnykh Peretvoren XX Stolittia [Mass Culture in the Context of Democratic Transformations of the 20th Century] [Abstract of PhD Dissertation, Taras Shevchenko National University of Kyiv] [in Ukrainian].
- Folomieieva, N. (2007, November 22-23). Perspektyvy Estradno-Vokalnoho Mystetstva u Suchasnomu Khudozhno-Osvitnomu Prostorі Ukrainy [Prospects of Pop and Vocal Art in the Modern Art and Educational Space of Ukraine]. In *Khudozhno-Osvitnii Prostir Ukrainy v Konteksti Novitnoi Istorii*, Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Kyiv (pp. 67-69). Ukrainian Center for Cultural Research [in Ukrainian].
- Horenko, L. (2017a, August 22). Estradne Mystetstvo Ukrainy v Systemi Yevropeiskoho Prostoru XXI stolittia (do 25-richechia Zasnuvannia Tvorchoi Spilky “Asotsiatsiia Diiachiv Estradnoho Mystetstva Ukrainy”) [Variety Art of Ukraine in the

- System of the European Space of the 21st Century (to the 25th Anniversary of the Foundation of the Creative Union “Association of Pop Artists of Ukraine”). In *Kultura u Stanovlenni Nezalezhnosti Ukrainської Derzhavy*, Proceedings of the Scientific and Theoretical Conference, Kyiv (pp. 59-64) [in Ukrainian].
- Horenko, L. (2017b, December 5-7). Stratehiia i Takyka Prodiuserskoi Diialnosti v Ukraini XX – Pochatku XXI st.: Yevrointehratsiini Vymiry ta Natsionalni Tradytzii [Strategy and Tactics of Production in Ukraine the 20th – Early 21st Centuries: European Integration Dimensions and National Traditions]. In *Diialnist Prodiusera v Kulturno-Mystetському Prostorі XXI Stolittia: Vyklyky ta Kontseptsii Sohodennia*, Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference, Kyiv (pp. 64-70). NAKKKiM [in Ukrainian].
- Information Center for Culture and Arts. (2005). *Ukrainskyi Show-Biznes: Suchasnyi Stan i Perspektyvy Rozvytku (Ohliadova Dovidka za Materialamy Presy)* [Ukrainian Show Business: Current State and Prospects of Development (Review of the Press)]. National Parliamentary Library of Ukraine [in Ukrainian].
- Klitin, S. (1990). Estrada i Nauchno-Tekhnicheskii Progress [Stage and Scientific and Technological Progress]. In *Ovladevaya Teatral'noi Professiei: Problemy Kompleksnogo Vospitaniya i Obucheniya* [Mastering the Theatrical Profession: Problems of Complex Education and Training] (pp. 81-86). Prometei [in Russian].
- Klitin, S. (1991). “Zolotoi Vek” Evropeiskoi Estrady (Istoricheskii i Teoreticheskii Analiz) [“Golden Age” of European Pop (Historical and Theoretical Analysis)] [Abstract of DSc Dissertation, All-Russian Research Institute for Art Studies] [in Russian].
- Konvaliuk, U. (2020). *Personolohichniy Dyskurs Vokalnoho Mystetstva Ukrainської Estrady 70-kh Rokiv XX – Pochatku XXI Stolit* [Personological Discourse of Vocal Art of Ukrainian Pop Music of the 70s of the 20th – Beginning of the 21st Centuries] [Abstract of PhD Dissertation, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University] [in Ukrainian].
- Koverza O. (2015). Stanovlennia Dzhazovoho Mystetstva yak Fenomenu Muzychnoi Kultury 20-30-kh rr. XX stolittia v Ukraini [Formation of Jazz Art as a Phenomenon of Musical Culture of the 20-30s of the 20th Century in Ukraine]. *Aktualni Pytannia Humanitarnykh Nauk* [Humanities Science Current Issues], 14, 87-93 [in Ukrainian].
- Kuzyk, V. (2008). Estradna Muzyka [Pop Music]. In I. Sikorska & N. Kostiuk (Eds.), *Ukrainska Muzychna Entsyklopediia* (Vol. 2; pp. 41-42). Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology Rylsky NAS of Ukraine [in Ukrainian].
- Mambetov, S. (2007). Vplyv Telebachennia i Radio na Rozvytok Estradnoi Kultury [The Influence of Television and Radio on the Development of Variety Culture]. *Visnyk Derzhavnoi Akademii Kerivnykh Kadriv Kultury i Mystetstv* [State Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald], 3, 126-129 [in Ukrainian].
- Matushenko, V. (2016). *Rozvytok Estradnoho Mystetstva* [Development of Pop Art]. NAKKKiM [in Ukrainian].
- Mozghovyi, M. (2008). Ukrainska Estradna Muzyka: Osoblyvosti Masovoho Vplyvu [Ukrainian Pop Music: Features of Mass Influence]. *Muzychne Mystetstvo* [Music Art], 8, 21-29 [in Ukrainian].
- Reva, Yu. (2006). Estradne Mystetstvo v Sotsiokulturnomu Protsesi [Variety Art in the Socio-Cultural Process]. *Mystetstvoznavchi Zapysky* [Notes on Art Criticism], 10, 141-149 [in Ukrainian].
- Sapozhnik, O. (2000). *Suchasna Populiarna Estradna Muzyka* [Contemporary Popular Pop Music]. DAKKKiM [in Ukrainian].
- Sarkitov, H. (1988). Rok-Muzyka i Natsional'naya Kul'tura [Rock Music and National Culture]. *Kul'turno-Prosvetitel'skaya Rabota* [Cultural and Educational Work], 11, 56-58 [in Russian].
- Sharoev, I. (1986). *Rezhysura Estrady i Masovykh Uavlenn* [Variety Directing and Mass Performances]. Osvita [in Ukrainian].
- Sitnikova, I. (2018). Reklama yak Transkulturnyi Fenomen Komunikatyvnoi Kultury: Istoryko-Teoretychnyi Aspect [Advertising as a Transcultural Phenomenon of Communicative Culture: Historical and Theoretical Aspect]. In O. Chebanova (Ed.), *Problemy Sotsiokulturnoho Rozvytku y Khudozhnoho Dyskursu v Aspekti Komunikatsiinykh Protsesiv i Zv'iazkiv* (pp. 16-25). Kyiv International University [in Ukrainian].
- Skrypnyk, H. (Ed.). (2005). *Ukrainska Kultura v Konteksti Svitovykh Hlobalizatsiinykh Protsesiv* [Ukrainian Culture in the Context of World Globalization Processes]. Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology Rylsky NAS of Ukraine [in Ukrainian].
- Solodovnyk, V. (2006, May 25-26). Muzychna Industriia ta Informatsiinyi Prostir Ukrainy [Music Industry and Information Space of Ukraine]. In *Ukraina – Svit: vid Kulturnoi Svoieridnosti do Sporidnenosti Kultur*, Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, Kyiv (Ch. 1; pp. 122-129). DAKKKiM [in Ukrainian].
- Vasiurina, A. (1996). *Sotsialno-Estetychnyi Analiz Masovoi Muzychnoi Kultury* [Socio-Aesthetic Analysis of Mass Music Culture] [Abstract of PhD Dissertation, Taras Shevchenko National University of Kyiv] [in Ukrainian].
- Zharkov, A. (2003). *Sotsial'no-Kul'turnye Osnovy Estradnogo Iskusstva: Istorya, Teoriya, Tekhnologiya* [Sociocultural Foundations of Variety Art: History, Theory, Technology]. MGUKI [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 20.07.2021

**ТВОРЧЕСКАЯ ЛИЧНОСТЬ
КАК ОБЪЕКТ НАУЧНОГО
ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБЛАСТИ
ЭСТРАДНОГО МУЗЫКАЛЬНОГО
ИСКУССТВА**

Ситникова Инна Петровна
*Соискатель,
Киевский национальный университет
культуры и искусств,
Киев, Украина*

Целью статьи является освещение теоретико-методологических аспектов формирования и механизмов самоорганизации творческой личности в области эстрадного музыкального искусства. Охарактеризовать феномен творческой личности как объект научных исследований в социологическом, психологическом, учебно-педагогическом, философском аспектах, а также в контексте искусствоведческой науки. Методология исследования объединила типологический подход к целостной личности специалиста в профессиональной деятельности и эмпирические исследования индивидуально психологических особенностей творческой личности. Базовыми основами исследования являются принципы историзма, объективности, детерминизма и системности, всесторонности, преемственности мировоззренчества, единства сознания и деятельности. Учитывая разделение этих методов на триаду (методы теоретического исследования, эмпирического исследования, методы анализа и интерпретации полученных эмпирических данных), было применено: метод обзора и анализа научной литературы; типологический метод. Новизна исследования ориентирована на разграничение понятий массовой культуры, эстрадной культуры и популярной культуры на основе аксиологического и акмеологического аспектов искусствоведческой науки, очерчены функциональные детерминанты современных форм эстрадного искусства. Подчеркнуто различие категорий «личность» («индивидуальность») и «творческая личность» («творческая индивидуальность»), что является приоритетным в области эстрадного музыкального искусства. Впервые очерчен объективный метод-подход по интегративности, интерактивности и различия научных понятий «массовая культура», «эстрадная музыкальная культура», «популярная музыка». Выводы. Исследование эстрадного искусства как явления массовой музыкальной культуры выявило особенности его развития в системе духовной культуры с учетом тех изменений, которые произошли в эстетических запросах общества, в художественной жизни. При таком подходе приобретает актуальность искусствоведческий анализ эстрадного искусства, за основу которого взят критерий популярности, духовный и воспитательный потенциал музыкальной культуры. Обосновывая закономерности и особенности развития разных форм массовой музыкальной культуры, доказано, что эстетические признаки современной песенной эстрады имеют аналогии в классическом искусстве. Теоретической основой такого исследования стала традиционная для академического искусства методология анализа творчества музыкантов-исполнителей и композиторов, а также исследования вопросов психологии личности, специфических стилистических и жанровых характеристик, раскрытия общественного контекста и обстоятельств личной жизни и творчества художника.

Ключевые слова: культурная идентичность; творческая личность; национальные культурные традиции; эстрадное музыкальное искусство; эстрадная культура; популярная музыка

**CREATIVE PERSONALITY
AS A MATTER FOR SCIENTIFIC
INQUIRY IN THE FIELD
OF POP MUSIC**

Inna Sitnikova
*External PhD student,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine*

The purpose of the article is to highlight the theoretical and methodological aspects of the formation and mechanisms of self-organisation of creative personality in the field of pop music; to characterise the phenomenon of creative personality as a matter for scientific inquiry not only within sociological, psychological, educational, philosophical, cultural but also in art studies. The research methodology has united a typological approach to the expert's holistic personality in professional activities and empirical studies of individual psychological characteristics of the creative personality. Research basics are the principles of historicism, objectivity, determinism and systematics, comprehensiveness, continuity of worldview, unity of consciousness and activity. Given the division of these methods into a triad (theoretical research, empirical research, methods of analysis and interpretation of the obtained empirical data), the following were used: the review and analysis of reference; typological method. The scientific novelty of the research is focused on the distinction between the concepts of mass culture, pop culture and popular culture on the basis of axiological and acmeological aspects of art studies, outlining the functional determinants of modern forms of pop art. The article emphasises the difference between the categories "personality" ("individuality") and "creative personality" ("creative individuality"), which is a priority in the field of pop music. The article outlines first an objective method approach to the integrativity, interactivity and differences of scientific concepts "mass culture", "pop music culture", "popular music". Conclusions. The study of pop art as a phenomenon of mass music culture revealed the

peculiarities of its development in the system of spiritual culture, taking into account the changes that have occurred in the aesthetic demands of society in artistic life. With this approach, the art analysis of pop art, based on the criterion of popularity, spiritual and educational potential of musical culture, becomes relevant. Substantiating the regularities and peculiarities of the development of various forms of mass music culture, it is proved that the aesthetic features of contemporary pop music have analogies in classical art. The theoretical basis for this study was the traditional methodology for academic art analysis of the work of musicians, performers and composers, as well as research on personality psychology, specific stylistic and genre characteristics, disclosure of social context and circumstances of personal life and work of the artist.

Keywords: cultural identity; creative individuality; national cultural traditions; pop music; pop culture; popular culture

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.